

# Foi'a besericésca si scolastica.

Organu alu provinciei metropolitane greco-catolice de Alb'a-Julia  
si Fagarasiu.

Apare in 1 si 15 st. n. a fia-carei luni.

Abonamentele de cate 6 fl. v. a. pre anu se se adreséze  
la tipografi'a seminariului gr. catolicu in Blasiu.

Manuscriptele si corespondintiele se se tramita francate  
la redactiuni.

Anulu I.

Blasiu 1 Decembre 1887.

Nr. 5.

## Partea besericésca.

### Jubileulu sacerdotalu alu Papei Leonu XIII.

Inainte de ast'a cu nouespediece veacuri unu pescariu din Galile'a intr'armatu numai cu unu toiagu, pre care se redimá in drumulu seu lungu si obositoriu, a parasitu mregea sa si si-a indreptatu pasii spre cetatea marétia, care asediata pre siépte coline, stapâneá tota lumea civilisata de atuncea.

Acestu pescariu erá sântulu Apostolu Petru, pre care Domnulu nostru Isusu Christosu l'a pusu Capu alu imperatiei sale morale. Elu mergea spre vecinic'a cetate Rom'a, pentru-cá se restórne idolii, caror'a se inchiná mai intréga lumea, si a caroru cultu strabatusese tote relatiunile casnice, sociali si politice ale celei mai puternice imperatie lumesci.

Intreprinderea acést'a este cutezata, grea si fara parechia in istori'a spiritului omenescu. Cu tote acestea ea fu incununata cu succesu stralucitu, deórece preste pucinu timpu o lume intréga, in locu se-si plece genunchii inaintea dieitatiloru nascocite de mintea omenésca, ce retacise de pre cararile adeverului, se inchina evlaviosu inaintea Adeverului intrupatu, dar' restignitu pre cruce.

Rom'a se preface in centrulu unei societáti, care fara de arme materiale 'si intinde cuceririle sale cu multu mai departe, de cátu legiunile romane, subjugându nu numai partea materiala a omului, ci si cea spirituala si morala, adeca mintea si inim'a, si astu-feliu intregu omulu se pléca inaintea adeverului predicatu de o religiune, ce inaintea pagániloru truceá de nebunia, er' inaintea Judeiloru de scandalu.

Catedr'a redicata de sântulu Petru stá neclatita in timpu de 19 veacuri, si din inaltimea ei 258 de Archierei, cari au urmatu in síru neintreruptu unulu

dupa altulu, vestescu lumea intregi totu un'a si ace'asi invetiatura de credintia si de morala, desi ei se deosebescu fórté tare unulu de altulu in ce'a-ce privesce natiunea, de care s'au tienutu, famili'a, din care s'au nascutu, crescerea, ce au capetat'o, eruditiunea, ce si-au castigat'o, talentulu si caracterulu, ce l'au avutu si timpulu, in care au traitu.

In istori'a omenimei acést'a catedra este unu fenomenu, caruia nimenea nu-i va poté affá altulu asemenea, si carele tocmái pentru-cá stá isolatu si fara parechia, trebue se atraga atentiunea ómeniloru cugetatori, cari suntu dedati a cercá causele, ce producu fenomenele extraordinarie.

Ce'a-ce trebue insa se stórca si mai tare minunarea omului cugetatoriu, este aceea impregiurare, cá catedr'a Papiloru atátu de statornica in unitatea de credintia si de invetiatura, a fostu in timpu de 19 veacuri neintreruptu incungiurata de unu numeru considerabilu de ómeni straluciti, cari desi aveau fruntea incinsa de cununile literarie castigate intre mii de greutati, totusi cându s'au plecatu inaintea acelei catedre si au primitu cu supunere oracululu, ce esiá din Vaticanu, nu au socotitu, cá se dejosescu, seau cá-si intuneca aureolele, ce straluciáu pre capulu lor.

Si intr'adeveru, indata ce s'a vestitu legea cresti-nésca in Orientele cotropitu de mii de secte, vedemu in Asi'a, in Greci'a si pre tiermurii Nilului redicându-se o multime de ómeni mari, bogati in cunos-cintie vaste si feliurite, sublimi in art'a de a vorbí, si ageri in petrunderea celoru mai grele cestioni scientificé, cari toti propunu aceeași invetiatura, ce resuná de pre buzele urmatoriloru sântului Petru. In partile apusene, unde disparusera din mintile óme-

niloru cele mai evidente notiuni de religiune si cele mai chiare principie de morala, vedemu stralucindu o pleiada de barbati, cari sub numele de sânti parinti in unu periodu lungu de 12 veacuri, adeca dela sântulu Clemente Romanulu pana la sântulu Bernardu, punu in uimire lumea întréga cu scrierile loru sublime, er' in midiloculu loru apare in tota stralucirea ei figur'a grandiósa a Archiepiscopului de Ippone, carele dupa-ce a cercetatu tote scólele, dupa-ce a cercatu adevverulu in tote sectele, si dupa-ce a trecutu prin tote erorile, pentru mintea lui neliniscita n'a aflatu odihna, de catu in doctrin'a propusa de catedr'a romana; si desi geniulu lui admirabilu a sciutu aperi cu feliurite arguminte doctrin'a catolica in contra ereticiloru, totusi a socotitu, cà in contra loru nu póte aduce altu argumentu mai puternicu si peremptoriu, de catu ins'a-si auctoritatea sântului Scaunu apostolicu, dupa a carui hotarire 'lu audimu intonându in contra Pelagianiloru: „Causa finita est, utinam finiretur aliquando error“<sup>1)</sup>.

In evulu de midilocu ochii nostri se oprescu plini de uimire inaintea lui Tom'a d' Aquino cu inteliginti'a lui angerésca, alui Bonaventur'a cu mintea lui serafica, alui Dante Alighieri cu divinulu lui talentu, care desfasiura in versuri nemoritórie partea poetica a religiunei catolice, si inaintea altoru sute de barbati mari, cari au facutu atât'a védia universitatiloru redicate la indemnulu si cu auctorizarea Papiloru Romani, er' in timpurile mai de aproape vedemu atletii din veaculu lui Leonu alu X. si Ludovicu alu XIV. si pre alti multi genii din veaculu alu 18. si alu 19., cari dupa ce au imprasciatu erorile, ce amenintiáu cu perire lumea crestina, si-au depusu trofeele la portile Vaticanului.

Acesti barbati ilustrii tóte le cérca, respundu la tóte obiectiunile, cunoscu totu ce póte cunósce mintea omenésca, si cu tóte acestea stau neclatiti in credinti'a loru, marturisescu toti aceeași doctrina, si nu se rusinéza a-si plecá fruntea loru inaintea catedrei apostolice din Rom'a, desi pre fruntea aceea stralucesce sciinti'a si geniulu, si se oglindéza unu sântiementu de nobila neatárnare. Ori cine ii privesce grupati in giurulu catedrei apostolice, trebuie se recunósca, cà a descoperitu o noua lume planetaria cu nenumerate globuri luminoase, cari se invêrtescu prin spatiulu nesfirsitu, si pre cari o putere misteriósca le atrage spre centrulu intregului sistem. Acést'a putere nu le lasa se ratacésca de pre cararile prescrise, si pre candu nu nimicesce nici marimea nici miscarea loru grandiósa, le inundéza pre tóte cu o lumina via, si imprima mersului loru o regularitate maiestósa.

<sup>1)</sup> Caus'a s'a terminatu, o de s'ar' sfirsi odata eroarea. S. Augustinu serm. 131. n. 10. al. de verb. Ap. 2.

De vomu deschide istori'a intregi lumi, de vomu strabate tóta faci'a pamentului, nicairi nu vomu intalni o legatura asia de strinsa intre sute de milióne de ómeni, nicairi nu vomu vedé credinti'a in armonia atâtu de perfecta cu sciinti'a, geniulu atâtu de supusu auctoritatei, si discusiunea asia de frumosu infratita cu unitatea, cum se afla acést'a in beseric'a gubernata de Pontificele Romanu. Ori cine trebuie se remâna uimitu, candu privesce la acestu arbore imensu, care-si intinde ramurile sale dela resaritu pana la apusu, dela média-dí pana la média-nópte, acoperindu cu umbr'a sa mii de popóre deosebite, si lasandu se odihnesca sub elu in linisce perfecta neliniscit'a frunte a geniului.

Aceia, cari nu considera beseric'a catolica cá o institutiune domnedieésca, ci numai cá o secta omenésca, precum suntu tote sectele de pre pamentu, nu potu esplicá nici de cum fenomenulu, ce ni-lu presenta beseric'a catolica. Si intr'adeveru, ei trebuie se ne esplice, cum s'a intemplat, cà in contra firei spiritului omenescu, carui-a i place se-si schimbe in continuu parerile si credintiele, s'a potutu pastrá o unitate admirabila de credintia, nu in unu timpu scurtu si intre pucini omeni invetiati, cà in diferitele scóle filosofice, ci in decursu de 19 veacuri si intre o multime neobicinuita de omeni luminati, cari altucum se deosebescu unulu de altulu atâtu cu privire la parerile loru particulare, catu si cu privire la timpulu, in care au traitu, la tienutulu, in care s'au nascutu si au lucratu, si la limb'a, caracterulu, si interesele opuse, cari le-au avutu? Ei trebuie se ne aréte, cum a potutu unu singuru omu, adeca Pontificele Romanu, se-si supuna atâtia omeni, se-i faca se asculte de cuvintele lui, si se-i astringa a se lepadá de multe ori de parerile loru individuale, ce mai inainte le aparasera cu atât'a focu? Ce putere fermecatoria a potutu avé Pap'a dela Rom'a, cá se grupeze in giurulu seu nisce barbati, pre a caroru frunte se póte usioru descoperi sântiementulu puterei loru proprie, si in a caroru ochi vii si scâteitori se vede stralucindu flacar'a geniului, ce osciléza in mintile loru?

Déca invetiatur'a predicata de urmatorii sântului Petru este o invetiatura nascocita de creeri omenesci, cum se intempla, cà chiaru in veaculu nostru, candu atatu de tare ne falimu cu progresele sciintieloru, si candu din tote partile se ataca credinti'a crestina, totusi se afla unu numeru considerabilu de omeni ilustrii, cari dela Chateaubriand pana la Padre Secchi au sustienutu cu tota tari'a invetiatur'a catedrei Apostolice, provocându discusiunea asupra toturoru materiiloru, ce forméza obiectulu sciintieloru, esaminandu temeuriile, pre cari se radima credinti'a, studiandu spre scopulu acest'a limbile vechi, monumentele din timpurile cele mai departate, documentele istorice si

tote descoperirile științei moderne, și prezentându-se totu deaun'a cu deplina încredere în acele academii, în cari o societate bogată în talente și științe reușește că într'unu' focalariu totu ce a mostenitu din timpurile trecute și a pututu află după munca grea și obositoră!? Pentru ce acéști'a doctrina, care nici de cum nu se teme de discușiune, ci din contra dă pieptu cu tote atacurile, nu impartășește sôrtea toturor sistemelor filosofice, cari abia suntu sustienute de generațiunea, ce a traitu pre tempulu nascocitorilor lor, și după aceea se restôrna, că se face locu altor'a, totu atatu de trainic, că și cele precedente?

Déca Pontificatul Romanu este o institutiune omenéșca, pentru ce numai tronulu Papei stă neclatitu în midiloculu atâtoru lovituri, pre candu nenumerate tronuri redicate de poteri omenesci s'au resturnatu, și s'au prefacutu în pulbere? pentru ce numai credințiosii lui au pututu sustiené o luptă cumplită în decursu de 19 veacuri, și au tabaritu totu deauna pre campurile dusmanilor lor, facundu se dispara nenumerate secte de pre suprafaci'a pamântului?

Pentru ce nu s'a redicatu alaturea cu catedr'a Romana o alta catedra, care se se póta mesurá cu aceea în putere și auctoritate? De unde vine, că Patriarchulu constantinopolitanu, care odinora si-a luat trufasiulu titlu de patriarchu ecumenicu, încetulu cu încetulu si-a pierdutu mai tota jurisdicțiunea, ce si-a arogat'o, er' astadi impartășește sôrtea imparatiei otomane?

La acestea întrebări nimenea nu pote dá respunsu deplinu multiamitoriu, déca nu va admite, că Pontificatul Romanu este o institutiune domnedieșca, și că în acel'a trebuie se se adeveresca totu deauna Cuvintele Domnului Christosu: „Tu esti Petru și pre acéști'a pétra voi zidi beseric'a mea, și portile iadului nu o voru învinge pre ea“<sup>1)</sup>.

(Va urmá).

Dr. A. Bunea.

### Conferințele pastorale.

de Dr. Joann Popu.

Cea de antania întrebare ar' fi: cine are dreptulu de a luá parte la conferințele pastorale, și cari potu se participe la densele?.

În Regulamentul nostru se dice la pc. 6: „La conferințele districtuale voru participá toti preotii beneficiati și capelanii, și potu luá parte și preotii pensionati, neordinați și fora aplicatiune aflatori în tractu, înse fora a fi supusi detorințielor preotilor beneficiati“. Se statoresce așa dára în generalu principiulu, că la aceste conferințe trebuie respective potu luá parte toti preotii tractuali și numai preotii,

<sup>1)</sup> Mat. 16. 18. Vedi Balmes: *Il cattolicesimo paragonato col protestantismo* v. I. C. III.

și nice ca este cu potinția, că unulu seau altulu dintre preotii beneficiati, — fie betranu, fie tineru, fie mai versatu și orientatu în pracs'a pastorală seau numai începatoriu, — se și pota în principiu justificá neparticiparea. Și éca pentru-ce. Ajungerea scopului deregatoriei pastorale poftesce, că toti preotii se se considere de tremisii unui senguru mare preotu, chemati se lucre în vine'a Domnului în spiritulu și după esemplulu aceluia, în iubire, concordia, respectu reciproc și unire fratiesca.

Acest'a colucrare armonica și colegială nu consista în o uniformitate mecanica, ci este o unire spirituală în scopu și midiloco. Intențiunile cele mai bune, zelulu celu mai infocatu mai multu strica de catu folosesce atunci, candu în locu de pace și buna înțelegere se produc în sênulu preotiei preste totu, și acelei tractuale în deosebi, desbinari și discordia, candu fiesce-care lucră numai de sine, ma pote chiar' paraliséza și zadarnicesce lucrarea bună a altora spre daun'a credințiosilor, candu loculu încrederei reciproce 'lu ocupa intoleranți'a, candu se audu banuele și prepuse neintemeiate. Conferințele tractuale au menirea de a stringe sirele, de a cimentá legatur'a sântă de amicitia între barbati de o potriua animati și patrungi de spiritulu adeveratu pastoralu; aci este loculu celu mai potrivitu, unde are se se vedesca unirea spirituală în scopu și midiloco, ace'a unire, pre carea o poftesce pastorulu supremu candu dice: „ut omnes unum sint, sicut tu Pater in me et ego in te, ut ipsi in nobis unum sint“.

Este în urmăre o detorinția, dela care nu potu se se subtraga preotii beneficiati și capelanii, că cu totii se participe la conferințe, pentru-că cei mai betrani și mai acasa în de ale pastoriei sufletesci cu anima deschisă și cu recerut'a sinceritate, se dé îndrumarile și inviatiunile trebuințioase celor mai tineri, er' acesti'a se invetie dela cei de antaiu zelu, pietate și prudinția pastorală, știindu cu totii prea bine, că nimene nu este atatu de invetiatu, încatu se nu aiba lipsa și de alte cunoscințe noue, — după ce în deregatori'a pastorală forte adese obvinu casuri grele de resoluțu, cari poftescu o continua amplificare a cunoscințelor, — nimene nu este atatu de perfectu în virtuti, catu o mai mare perfecționare se fie cu nepotinția, seau nefolositoria.

În tenorea punctului mai susu citatu a Regulamentulu nostru „potu“ luá parte la conferințe și preotii pensionati, neordinați și fora aplicatiune aflatori în tractu, cu acea adaugere înse, că acesti'a nu suntu supusi detorințielor preotilor beneficiati. Este cu deosebire pentru preotii, cari ascepta aplicatiune, folositoriu și de mare interesu, că se cercetéze regulatu conferințele tractuale, caci aci li se da ocașiune de a audí multe lucruri, de cari voru poté face între-

buintiare spre binele lor propriu, candu voru veni si densii la rendu, incredintandulise o anumita turma spre pastorire. Asie se voru convinge p. e.: din casuri concrete, ca chiar' la inceputulu activitatei lor au se-si cumpanésca in de ajunsu toti pasii, se nu apromita prea multu, ca asceptarile se nu fie esagerate, — ca nu este consultu a incepe numai de catu cu reforme si inoiri, a desaprobá cea ce s'a facutu de catra antecesorulu lor; totu aci voru audi ei si acea, cá nu este iertatu a spune in publicu acea ce are se se spuna in secretu si vice versa, cá au se urésca vitiale, se carpeze foradelegile si reutatile omeniloru, dar' se crédia si iubésca persoanele, cá au se combata cu tota hotarirea gresielele, deci se tolereze neghin'a, deca nu o voru poté stirpi din agru fora ca se nu vateme totuodata si semenatur'a cea buna s. a.

Alte persoane nu potu luá parte la aceste adunari, dupa-ce aceste suntu dupa natur'a lor conferintie preotiesci-pastorale, ér' nu nesce congrese democratice; se discuta ce e dreptu in densele si cestiuni scolastice, lucrari referitoare la administrarea peculiuului besericescu, nu urméza inse de aci, cá la acele desbateri se ié parte si organele auxiliare subalterne cum p. e. senatele besericesci seau scolastice prin tremisii lor.

(Va urmá).

### Ceva despre fabul'a papisei Joana

de Dr. Victoru Szmigelski.

(Urmare).

3. *Cronic'a lui Ado de Vienne.* S. Ado incependu dela anulu 859 a fostu arhiepiscopu de Vienne si a traitu deci pre unu tempu cu pontificii Leo IV si Benedictu III. Dela s. Ado intre alte scrieri a remasu si o cronica, si in acést'a acolo, unde densulu serie despre imperatulu Lotariu I, cetimu urmatoriele: *Pontificele romani Gregoriu more, si in loculu lui se ordinéza Sergiu. Dupu mortea acestui'a urméza Leo. Morindu acest'a, se asedia Benedictu in loculu lui, dara deja dupa ce a moritu imperatulu Lotariu*<sup>1)</sup>. Prin cuvintele cesteia din urma tempulu, candu s'a inceputu pontificatulu lui Benedictu III, se determina mai acuratu. Combinandu-se adeca cuvintele acestei cronice cu rezultatulu, ce ni l'a castigatu considerarea diplomei, care a primit'o manastirea Corbi'a dela Benedictu III, urméza destulu de chiaru, cá Benedictu s'a inaltiatu in scaunulu primatialu intre 28 Septembrie 855, diu'a mortii lui Lotariu, si intre 7 Octobru 855, datulu diplomei de Corbi'a. Astu felu prin cronic'a lui Ado inca se intaresce, cá intre mortea lui Leo IV († 17 Iuliu 855) si intre ridicarea lui Benedictu III in scaunulu primatialu a trecutu

<sup>1)</sup> In textulu originalu latinescu: Pontifex Romanus Gregorius moritur, atque ejus loco Sergius ordinatur. Illo defuncto, Leo succedit. Quo obeunte, Benedictus in Sede Apostolica substituitur, jam tamen defuncto Lothario Imperatore.

numai unu interstitiu celu multu de 80 de zile, éra nu unu restempu de doi ani si cate va lune. Altu cum s. Ado nici nu face nici o amintire despre vre unu pontifice, care se fia condusu beseric'a in intervalulu dintre Leo IV si Benedictu III. — Dara chiaru si interstitiulu acest'a scurtu se mai reduce prin opulu asemenea contemporanu cunoscutu in istoriografia sub numele.

4. *Liber pontificalis ulu lui Anastasiu Bibliotecariulu.* Acestu Anastasiu a fostu preotu si bibliotecariu in Rom'a si abate alu manastirei Preacuratei Vergure de din colo de Tibru si a moritu in anulu 886. In opulu seu, carui'a i-a datu inscriptiunea *Liber pontificalis*, a oferitu preotulu acest'a cruditu biografiele Pontificiloru incependu dela s. Petru si pana la Nicolau I. Biografiiele pontificiloru mai vechi le-a compusu folosindu-se de isvorele cele mai vechie, éra cele ale pontificiloru, cari au traitu pre unu tempu cu densulu, le-a gatitu neaternandu de isvore. Intre pontificii cesti din urma este penultimulu Benedictu III, premergutoriulu lui Nicolau I. Despre alegerea lui Benedictu III scrie Anastasiu urmatoriele: *Dupa ce Presululu Leo a moritu, curendu s'au adunatu totu Clerulu acestui scutitu Scaunu Romanu, si toti Fruntasii si intregu Senatulu si Poporulu cerendu ajutoriulu Domnului, cá se se indure a aretá toturoru acestor'a pre acelu Pastoriu beatificu, care ar' poté, se indrepte in pace culmea Apostoliei. Aprinsi deci atunci prin Domnedieu cu lumina eterea au decisu cu o gura si cu o inima, se aléga de Pontifice pre Benedictu pentru santetele fapte cele mari, cari le-a implinitu. — Seversindu deci acesteia Clerulu si toti fruntasii au compusu decretulu, l'au intaritu cu man'a propria, si precum pretinde vechi'a datina, l'au transmisu neinvinsiloru Imperati Lotariu si Ludovicu*<sup>1)</sup>. Deja si numai din cuvintele acesteia ale lui Anastasiu ar' urmá, cá alegerea lui Benedictu s'a intemplatu curendu dupa mortea lui Leo IV si paua ce Lotariu éra inca in viatia, seau celu pucinu credeau in Rom'a, cá densulu ar' fi inca in viatia. Dara cele ce adauge Anastasiu dupa ace'a, demustra catu se póte de chiaru, cá alegerea lui Benedictu III s'a intemplatu deja in ainte de mortea lui Lotariu celu pucinu ce doue septemane, si numai consacraarea noului Pontifice Benedictu s'a seversitu cu o di dupa mortea acestui imperatu. Dupá alegerea lui Benedictu III, precum

<sup>1)</sup> In textulu originalu latinescu: Leo quidem ubi hac celu subtractus Praesul occubuit, mox omnis Clerus istius Romanae protectae Sedis, universique Proceres, cunctusque Senatus ac Populus congregati sunt, Domini Clementiam exorantes, ut beatificam illis omnibus demonstrare dignaretur Pastorem, qui culmen Apostolatus regere valuisset tranquille. Divinitus igitur aethereo tunc lumine inflammatus, uno consensu unoque conamine Benedictum, pro tantis quibus pollebat sacris operibus, Pontificem promulgaverunt eligere. — His itaque peractis, Clerus et cuncti Proceres Decretum componentes propriis manibus roboraverunt, et consuetudo prisca ut poscit, invictissimis Lothario et Ludovico destinaverunt Augustis.

istorisese Anastasiu, s'a nascutu adeca o desbinare. Legatii, pre cari i-au tramisu clerulu si fruntasii din Rom'a la imperatii Lotariu si Ludovicu, pre cale au convenitu cu Arseniu episcopulu de Gubbio, era acest'a a sciutu, se-i ademenesca si se-i seduca asia, incatu densii s'au lapedatu de Benedictu III si unindu-se cu Arseniu si cu partid'a lui au reesitu a ridicá in scaunulu primatialu cu forti'a pre unu Anastasiu, care odinora a fostu cardinalu, dara in unu sinodu romanu de sub Leo IV a fostu depusu. A succesu malcontentiloru a trage in partea sa si pre legatii, pre cari imperatulu i-a tramisu in Rom'a, ca se intaresca in numele lui alegerea noului pontifice. Anastasiu a si ocupatu Lateranulu, era pre Benedictu l'a aruncatu in 21 Septembrie in inchisore. Dara clerulu si poporulu din Rom'a au remasu statornici in credinti'a loru facia cu Benedictu. Le-a si succesu a indupleca pre legatii imperatesci, se parasesca pre Anastasiu si se scota pre Benedictu din prinsore, si astu feliu acest'a s'a potutu consacra abia in 29 Septembrie 855, adeca in diu'a antaia, ce a urmatu dupa mortea imperatului Lotariu I<sup>2)</sup>. Acestu documentu istoricu contemporanu restringe deci interstitiulu dintre Leo IV († 17 Iuliu 855) si dintre Benedictu III si mai tare, adeca celu multu la unu restempu de doue lune. Astu feliu si documentulu acest'a istoricu demustra, ca fabul'a

<sup>2)</sup> Partea acest'a din biografi'a lui Benedictu III o cetim la Anastasiu, precum urmeza: Nicolaus Anagninae Antistes Ecclesiae, et Mercurius Magister Militum, Arsenio Eugubino Episcopo obviantes, ad invicem confabulari coeperunt; qui callidis eos sermonibus leniens, corda eorum mollire cepit, Beatiqne fidelitatem jam facti declinaverunt Electi, cum quibus etiam consilium studuit confirmare, ut oppositum anathematizatumque Anastasium, quod divina nullatenus permittebat elementia, Pontificatus infula perornarent. Postea cum accepissent Missos Imperiales Roman properare, Romanis scripserunt, ut illis irent obvium. Legatis itaque quasi obviam ituri, Roma egressi sunt praefati Nicolaus et Mercurius, cumque illis Radvaldus Portuensis Episcopus, et Agatho urbis Tuderinae Antistes, una cum Christophoro et Gregorio Magistris Militum, qui cum ad Hortam urbem quadraginta miliaribus Roma distantem properassent, Anastasii Presbyteri a Leone IV canonice depositi partibus contra Benedictum adhaeserunt. Altera die, omni Clero, cunctoque Senatui mandaverunt, ut obviam illis trans Milvium Pontem, ex Imperatoris jussione, pergerent. Delusi itaque Clerus et Populus, Anastasio obviam iverunt. Ut Romam pervenire schismatis incentores, Hadrianum, Gratianum et Theodorum, in Clero Populoque Romano illustres reclusero. Anastasius horum consiliis iucitatus et vallatus praesidio, Apostolorum Basilicam invasit, necnon Lateranense Patriarchium, tum Romano cuidam Balcoregiensi Episcopo jussit, ut Benedictum e Solio Apostolico deturbaret, eiqne Insignia Pontificia auferret: quem Anastasius ipse die Sabbati 21 Septembris Joanni et Adriano Presbyteris, a Leone IV propter crimina depositis, arcta custodia tradidit constringendum. Die Lunae sequenti, 23 ejusdem mensis, ad Titulum Aemiliane convenit Schismaticorum cohors, ut Episcopus ibi cum Romano Clero psallentes ad consensum exaltationi Anastasii praebendum impelleret, quod frustra tentarunt. Episcopis Ostiae et Albani generose reclamantibus. Die Martis ejusdem mensis 24 omnes Episcopi cum Clero ac Populo in Basilica Salvatoris, quae Constantiniana dicitur, congregati sunt. Ibi populus tumultuario clamavit: Beatissimum Papam Benedictum volumus. Populi et Cleri votis acquieverunt Ludovici Imperatoris Legati, et Anastasium Pseudopontificem ex Patriarchio Lateranensi protinus eiecerunt. Indicto deinde trium dierum Jejunio, diebus scilicet Mercurii, Jovis et Veneris, 25, 26 et 27 Septembris, diluculo in Basilicam B. Petri Apostoli ab Episcopis, Clero et Proceribus deductus est, et in conspectu omnium, praesentibus etiam Imperatoris Legatis, consecratus ordinatusque est Pontifex.

papisei Joana are, se se insire intre absurditatile istorice cele mai mari.

Pentru ca se intarescu si mai multu resultatulu, la care amu ajunsu pana acum, asi mai pote aminti inca si alte documinte istorice, cari se deriva totu din diumetatea a dou'a a vechului alu IX-lea. Dara ca se cruti spatiulu Foiei nostre, mai amintescu dintre documintele acelea numai cele ce se referescu de o data si la istori'a contemporana a besericeii resaritene.

(Va urma).

### Corespondintia.

De lenga Jeriu 11 Novembre 1887.

*Prea onorata Redactiune!*

Turpiliu comiculu tractandu despre impromutat'a schimbare de scrisori (de vicissitudine litterarum) afirma ca acestu lucru este uniculu, care pre omenii absentii i face presenti<sup>1)</sup>, si a graitu totu adeverulu acelu comicu candu s'a pronuntiatu asia; pentru-ca prin scrisori, prin corespondintie se facu omenii cunoscuti intre sine si se facu cunoscuti si cu cele ce li se impartasescu; er' deca corespondintiele se punu pre aripele marei poteri, pre penele pressei, atunci cunoscenti'a de omenii, de locuri, de evenimente etc., strabate pana unde ajunge press'a.

Eu din parte-mi aprobu ceea ce a disu Prea onorat'a Redactiune in prefatiunea la primul numeru alu foiei besericesci ca adeca: „Nu se pote spune catu de mare e lacun'a si cata scadere se sente atunci, candu una beserica principala, una provincia cu cleru si poporu numerosu, nu are la resiedinti'a sa, in centrulu seu, unu organu respanditoriu de lumina, unu punctu centralu de comunicatiune, in care se convina prin scrieri cei din afara cu cei din intru si vice-versa“.

Traiamn in un'a si acecasi provincia besericesca, si mai nu ne cunosceamu unii pre altii. Erau atacati de una parte si de alt'a, si numai ici si colea lucea din taber'a noastra cate una arma de aperare.

Ma lucrulu ajunsese pana acolo, incatu omenii nostri din lips'a unui organu provincialu, scieau mai bine se-ti nareze despre barbati, evenimente si asiedieminte din tieri departate, decatu din provinci'a noastra besericesca!

Pentru aceea salutu cu bucuria esirea la lumina a acestui organu provincialu si vinu a da cea mai adunca espressione de recunoscentia Ilustritatei Sale Preabunului nostru episcopu Michailu Pavelu, pentru-ca a dispusu clerului gr-catolicu oradanu se spriginesca acestu organu prin prenumeratiuni si colaborari.

In urma provocarei Ilustritatei Sale Domnului Episcopu Michailu Pavelu si la dorinti'a espressa a Prea onoratei Redactiuni luandu si eu asupra-mi sarcin'a de colaboratoru si corespondinte vinu a comunica din partile nostre Biorene, unele si altele, cari se reducu la urmatoarele:

Preotimea gr-catolica din protopopiatulu Vasiadului, dieces'a Oradei mari — a trei'a di de Rusalii a. e. a tennutu una conferintia districtuala in Tarcia, sub presiedinti'a Prea onoratului Paulu Pap A-Diaconu onorariu si protopopu de Vasiadu. La acesta conferintia au participatu toti preotii din districtu si au decisu intre altele, ca preotii din acestu districtu, se donedie Magnificului Domnu Dr. Augustinu Lauranu canonicu gr-cat. Oradanu, una pena de auru.

<sup>1)</sup> Lib. I Epist. S. Hieronymi, Epist. I: »Vicissitudo litterarum: sola res est, quae homines absentes, praesentes facit«.

Prin acestu actu, preotimea districtuala voiesce asi manifestá recunoscintia si aderintia catra susu laudatulu Domnu canonicu pentru resolutiunea barbatesca, cu care densulu a aparatu s. unire, si preotimea gr.-catolica romana din patria in contra calumnieloru aredicate in contra acestora in foi'a magiara din Budapest'a „Religio“ de catra unu preotu rom. catolicu sub pseudonimulu „Rusticus“.

Voru fi pote cunoscuti on. cetitori ai acestei foi, articlii Reverentiei Sale aparuti acum suntu doi ani in foile magiare catolice din Budapest'a, si in unele foi din Oradea mare, edati si in o brosiura separata sub titlulu „A Szent Unio“. Va fi cunoscutu si aceea cu ce logica, si cu ce argumente puternice a desarmatu pre contrarii, cari afirmáu cá: S. Unire e mai rea decatu schism'a grecesca, si cá teologii români se intoreu din Rom'a plini de ura in contra natiunii si rasei magiare prin urmare vinu cá inimici ai statului magiaru. Din acést'a cauza a luatú pen'a prea vredniculu nostru barbatu: a inceputu lupt'a, din aintea careia contrarii depunandu armele s'au retrasu intru unu modu rusinos.

Pen'a de auru a fostu predata Magnificentii Sale in S. a I. e. de catra preotimea acestui districtu sub conducerea Reverendissimulu donnu protopopu districtualu Paulu Pap.

Magnificentia Sa a scrisu si in limb'a romana doue opuri. „Crestimulu gr.-catolicu deprinsu in legea Sa“ si „Crescerea poporala“. Ambele aceste opuri se folosescu ca manuale didactice in scolele nostre poporale.

Totu in acea conferintia districtuala s'a adusu urmatoarele concluse: 1. Se se roge Maritul Ordinariatu a dispune, cá in fundulu viduu-orfanalu diecesanu se se solvesca si din cas'a besericeii in reportu cu sum'a, ce o solvescu preotii diecesani annualmente. 2. Se se roge Maritul Ordinariatu a dispune respective a medilocí cá contributiunea dupa pamenturile parochiali, se o solvesca poporulu.

Poté-se voru efeptu aceste concluse ale nostre? nu scim. Atat'a scim securu, cá angerulu acestei diecese: Illustritatea Sa Michailu Pavelu dupa aniu'a sa cea nobila e gata totu-de-una a ne implini justele si posibilele nostre dorintie. — Dealtmintrea conferint'a din cestiune a decursu in rendu bunu si numai unu lucrú nu mi-a convenitu, acel'a adeca cá unii dintre preotii nostri luandu parte la desbaterca obiecteloru, dupa una datina cáni inechita, vrendu nevrendu s'au treditu a grai in alta limba. E sperantia inse cá pre rendu se voru desvetia de aceea datina si in atari adunari voru dá loculu ce i compete limbei besericesci.

Fl. Selagianu, preotu gr.-cat.

### Predica.

La Intrarea in beserica a preasantei Nascatore de Domnedieu, de **Basiliu Ratiu** protopopu in Sz.-Reginu.

„Cine este acést'a carea se ivesce cá auror'a, frumosa cá lun'a, curata cá sorele? Intreba regele filosofu din T. v. in cant. cant VI. 10.“

Fia care din noi scie, cá diu'a cu nóptea se schimba totu la 24 óre, nu asia inse e inalte regiuni, cáci unele popora de médianopte, cari locuescu catra pohulu arericu au diu'a de 6 luni si nóptea érase de 6 luni. Ér' candu noptea acést'a trista si posomorita incepe a disparé, ómenii plini de bucuria si de dorulu dilei, ce se apropria, se sue pre verfurile muntiloru, si cu cantari si alte semne de bucuria saluteza auror'a, ce se ivesce. Trista si neplacuta trebuie se fia una nopte de una diumetate de anu! inse cu multu mai neplacuta a fostu noptea, in care jacú omenimea

4 mii de ani, caci dupa ce protoparintii nostri prin pecatu au pierdutu lumin'a gratieloru domnediesci „intunerecu a acoperitu pamentulu“ dice prof. Isaia c. VI. O! cu ce doru asteptáu se se faca diua patriarhii, profetii si dreptii, carii petreceáu in limbu, esclamandu: vino sore alu dreptatei, si luminéza pre cei din intunerecu si din umbr'a mortiei! si éta cá in fine s'a auditu *canteculu angeriloru*, cari intre sunete de bucuria se intrebáu: „cine e acést'a, ce se ivesce cá auror'a? cine e acést'a, carea cu splendoru s'a intrece tote stelele lucitorie? cine e acést'a, care aduce mangaiare morbosiloru si alineza dorerile? cine e acést'a carea raoréza pamentulu si lu face fructiferu? cine e acést'a, carea alungandu intunereculu, descopere periculele si face securitate? O! spirite maretie! ce intrebati atata? E Mari'a prea s. Nascatore de Domnedieu, carea se ivesce cá auror'a de demanetia, anuntiendu resarirea sorelui divinu adeca pre fiulu lui Domnedieu. — Inse nu numai angeriloru a descoperitu Domnedieu pre regin'a lorú, ci si omeniloru indata dupa caderea lorú in paradisu; de acea inca cu una mia de ani inainte de Christosu regele filosofu si poetu Solomonu i cantá frumseti'a cu admiratiune dicundu: „cine e acést'a, carea se ivesce cá auror'a, frumosa cá lun'a, curata cá sorele“? — Frumosa cá lun'a o numesce poetulu, pentru-cá precumu dupa sore, lun'a cá mai aproape de noi nise pare cá e mai stralucitoria, de catu cele alalte stele; chiaru asia e si Sant'a Fetiora, caci reflectanduse in dins'a lumin'a sorelui eternu, mai tare ilumineza noptea nostra, noptea ignorantiei si a pecatului, má e cu multu mai frumosa de catu lun'a, pentru-ca in luna suntu pete, ér' in preasant'a fetiora nu se afla nice una macula; „tota esti frumosa si nice una macula nu este intru tine“. canta poetulu in c. 4, 7. O numesce curata cá sorele, pentru multimea si plenitudinea gratieloru divine, din care motivu asia predice prof. Isaia cu 8 sute de ani, in ainte de cr'a crestina: „Éta fetior'a va concepe, si va nasee fiu, si se va chiami numele lui Emanuilu“. (cu noi e Domnedieu). — Jubitoru crestini! deca dorimú se cunoscemu vre unu membru din famili'a domnitoria, cu atatu mai mare doru trebuie se avemu, ca se cunoscemu persona ace'a escelenta si destinsa prin gratia si sanctitate, dela care se incepe diu'a mantuintiei nostre, diu'a impaciurei, diu'a carea a facutuo Domnulu; cu atatu mai vèrtosu, cáci acést'a si deduce originea nu numai din familia regésca, ci si profetico-preotiesca, e regin'a suprema a ceriului si pamentului, fic'a parintelni eternu, mam'a fiului lui Domnedieu si mirés'a Spiritului santu; pentru ace'a in serbatoarea de adi, ve voiu aretá *una scurta notitia biografica despre prunci'a Prea santei fetiore*, apoi modulu cum nio representéza sant'a beserica, si prin ce fapte o potemu mari si venerá; — Fiti cu atentiune!

## I

Parintii prea santei fetiore Mari'a s'au numitu Joachim si Ann'a. Joachim fu din Nazaretu, si Ann'a din Vifleimu, ambii din tribula lui Jud'a, din famili'a regesca, caci Joachim se deducea dela Natan, Ann'a dela Solomonu, amendoi fii lui Davidu; Aci e de observatu, ca Ann'a avu doi frati pre *Jacobi* si *Sobe*; Jacobu fu tatalu lui Josifu barbatulu santei Marie, ér' Sobe tatalu santei Elisabete, femeia preotului Zacharia, si mam'a s. Joanu Botezatoriulu; Éta dar' pentruce am disu, ca prea santa Nascatoria de Domnedieu e din familia regesca, si profetico-preotiasca! Joachim si Ann'a parintii prea fericitei fetiore duceau una vietia *santa plina de virtuti*, observau preceptele divine, si se destingeau *in rogatiune, postu si clemosina*, pentru acea tota averea si-au impartito in 3 parti, un'a au destinatu pentru beserica si cultulu divin, alt'a pentru seraci, si a trei'a pentru lipsele domestice; Ei nu au avutu prunci in timpu de 20 ani dela casatori'a lor, acést'a i intrista pre ei fórte, fiendu-cà sterilitatea se considerà la Judei ca unu semnu de disgratia de neplacere din partea lui Domnedieu. *Cu tote aceste ei nu incetau a se roga lui Domnedieu pentru unu fiu; apromitiendu: cà-lu vora oferi lui Domnedieu.* Domnedieu le implini rogatiunea, le tramisa unu angeru, care se le descopere, cà si ore candu lui Avramu, cum cà voru avé un'a fica, si ace'a se va *chiemà Mari'a*. In modulu acest'a Ann'a fu binecuvantata, si in 9 Decembre concepu pre prea sant'a fetiora, *fora macul'a pecatului* stramosiescu, pentru-cà din minutulu conceparei a fostu plina de *gratia domnedieesca* si alesa din eternu, dintre tôte femeile de pre pamentu, spre a fi mama Rescumperatoriului si a frange capulu sierpelui celui de demultu. Diu'a acesta o serbéza beserec'a in 9 Decembre, ér' nascerea o serbamu la 8 Septembre, ca una serbatoria deosebita pentru femei.

In testamentulu vechiu unii parinti si dedicau pruncii spre servitiulu lui Domnedieu; pruncii aceia locuiau in chilie separate langa beserica, acolo capatau una crescere religiosa buna si erau de ajutoriu preotiloru si levitiloru la oficiale lor; Asia au facutu parintii lui Samuilu, candu era prunculu numai de 3 ani; totu astfelu urmara si dreptii Joachim si Ann'a, cari inca si-au oferitu fic'a lor ceeã santa spre servitiulu lui Domnedieu, candu era numai de 3 ani. Chiaru la serbatoria *enceniiloru* seau a santirei besericei o presentara parintii in beserica; ér' archiereulu din indemnulu Spiritului santu a primitu la usi'a besericei, si au introdusu in sanctuariu. Amintirea acestui actu religiosu si insemnatu in vietia prea santei fetiore o serbamu adi in 21 Novembre st. v. sub numele *de intrarea in beserica*. Abuna sèma actulu acest'a inca sa facutu din o deosebita dispu-

setiune domnedieesca, cà cea plina de daru din pruncia se remana consantita lui Domnedieu. In beserica a fostu data sub grigi'a si priveghiarea profetesei Ann'a, carea cà una veduva evlaviosa de 84 ani luà parte si la presentarea si oferirea lui Isusu in beserica.

Ocupatiunea principala si placuta a prea santei fetiore era *rogatiunea* si deprinderea in tote virtutile, *devotanduse cu totul lui Domnedieu, fora nice o reserva*. Acolo se ocupà si cu lucruri de mana, invetià a torce, tiese si cose, si din lana, porfira si visonu a pregati si infrumsetià vestmentele altariului si ale preotiloru;

Acolo pentru cele lalte fetitie era modelu de umilintia, modestia, blandetia, pietate, abnegatiune si de tote virtutile crestine. Acolo promise lui Domnedieu castitate eterna, si duse ace'a vietia santa si liniscita 11 ani. Éta insemnatatea serbatorei de adi J. Chr.!

Acum cà se nu ve ostenescu prea tare atentiunea trecu preste cele lalte momente din vietia pamentesca a prea santei fetiore, cum suntu d. e. *logodirea* cu s. Josifu, pre care érasì Domnedieu la alesu in modu miraculosu, *bunavestirea* ce o serbamu la 25 Martie, candu archangelulu i-a descoperitu misteriu intrupari Cuventului eternu; *petrecerea-i* pre acestu pamentu precum si *activitatea-i* pana la 72 de ani, candu adormindu, in presenti'a apostoloru prin midilocirea angeriloru, cari-i sierbiâu pururea, s'a inaltiatu la ceriu; ce'a ce serbamu noi in totu anulu la 15 Augustu. — Ci ve facu atenti la presentarea Prea santei fetiore in beserica.

## II

Jubitiloru! Beseric'a crestina cà se escite in animile credinciosiloru sei o mai mare iubire, veneratiune si alipire catra totu, ce e santu, s'a indatinatu ani pune in aintea ochiloru iconele santiloru depinse, seau versate din metalu, ori taiate in lemmu ori piètra, cà asia se ne convingemu deplinu, si ore cum intuitivu, despre vièti'a, virtutile si meritele personelor reprezentate prin icone.

Din principiulu acesta, prea curat'a vergura Mari'a desi petrecu pre acestu pamentu 72 ani, totusi nice odata nu se desèmna, nu ni se representèza cà una femeia de dile, ci totu deaun'a ca un'a vergura curata, tinera si delicata. Prin ace'a esprima s. beserica *una prerogativa*, ce numai prea sant'a fetiora Mari'a o are, pentru meritele fiului seu Isusu, adecà scutirea de pecatulu stramosiescu, precum si de orice altu pecatu. De aci se deduce apoi cà Dens'a nu cunoscu morbulu, nu ostenèla, nu imbetrani nice mori, ci cu trupu cu sufletu s'a strapusu in ceriu. Mai incolo sant'a fetiora nise representèza tienendu pe Isusu in bracia cà pruncu, ér' pre Isusu avendu unu globu intru una mana. Acestu simbolu arata, cà Mari'a



e adevărată mama trupesca a Mantuitorului er' globulu in man'a pruncului insemna, că Densulu e Creatoriulu universului, atotu potentele Domnedieu. Prin intrega icon'a se areta relatiunea ce'a mai intima a unei mame catra fiulu seu. Prin urmare beseric'a intipuesce prin ace'a, că Mari'a in puterea dreptului naturalu, la Domnedieu tote le exoperéza, cu tote reésa si nimicu nu i-se refusaza. In urma Mari'a se infatiosiéza cu un'a corona pre capu, seu celu pucinu cu un'a aureola, prin ace'a vré beserec'a se ne arete: că e *Regin'a ceriului*: asia e, Mari'a e *regin'a ceriului*, ea posiede tote demnitatile prerogativele, marirea si onorea fiului seu domnedicescu, densa asia e de venerata in ceriu, ca si Fiulu seu, acest'a o intrece numai cu adorarea, fiendu-că e Domnedieu. *Mari'a e regin'a ceriului*, inse nu e atotapotentă, ci atotu-potinti'a lui Domnedieu i sta la dispunere, precum si tesaurulu gratiei sale, prin care e in stare a impartasi daruri mari, si a face din pecatosi santi. *Mari'a e regin'a ceriului*, si că atare e totudeun'a de a drépt'a fiului, precum acest'a siede dea drépt'a Tatalui.

Asia dar' dintre tote creaturile prea sant'a fetior'a Mari'a stă mai aprópe de Domnedieu, si că mam'a lui Domnedieu tote le are comune cu Densulu afora de Domnedieire; Cá fic'a omeniloru stă aproape de omeni, si tote le are comune cu ei, afora de pecatu; ast'a fū caus'a apoi, de s'au mantuita lotrulu de pre cruce, căci intre elu si fiulu lui Domnedieu stete Mari'a cá midilocitoria. Eta Jubitoru! pentru ce ne prescrie santa eserica salutarea angerésca, pentru ce ne rogamu in tote dilele de Nascatoria lui Domnedieu, că se se intrepuna pentru noi, se ne fia midilocitoria catra facatoriulu, si se grabésca spre ajutoriulu nostru.

### III

In fine deca e adevăratu, ca femeia posiede mai multu de catu barbatulu idea frumosului si sentiului religiosu, ca in femeia se desvolta mai de timpuriu iubirea, credinti'a si speranti'a, aceste trei vertuti pre cari se baséza fericirea omenésca, atunci e adevăratu si ace'a, ca femeia e unu factoru principalu alu progresului si civilatiunei, firesce, deca 'si cunosce chiemarea si destinatiunea s'a. De ace'a spre a restitui demnitatea originale a femeii, nimicu n'a fostu mai necesariu, decatu *veneratiunea* prea curatei fetiore, care a conceputu pre Emanuilu, Fiulu lui Domnedieu, l'a nascutu, la portatu pre bratiale sale, si la nutritu la pieptulu seu. Prin acést'a veneratiune se arata *educatiunea cea buna a omeniloru*, si in specia a femeiloru, va se dica se arata *adeverat'a civilisatiune*. Acest'a *educatiune* religiosa a fostu caus'a, de o femeia a redicatu crestinismulu pre tronul, de orece imperatulu Constantinu indemnatu mai multu da *Elen'a* mama

s'a, decatu de impregiurari, imbratiosia crestinismulu si lu facu religiunea a statului. De unde resulta, ca femeile dáu educatiune barbatiloru, veneratiunea Mariei inse forméza si cultivéza pre femei, prin urmare civilisatiunea cresce seu decresce, dupa cum veneratiunea prea santei fetiore aduce mai multu seu mai pucinu fructu adevăratu.

Sciti care este acestu fructu?

Fructulu veneratiunei este *imitarea* tuturor virtutiloru, in cari au escelatu prea sant'a fetiora. — Icone, infrumsetiarea altarielor si a besericiloru, cantarile, serbatorile, procesiunile, reuniunile si societatile de binefaceri in tote directiunile, suntu totu atatea flori, fora de cari nu se pote accepta nice unu fructu: Er' fructulu in sensu strictu este imultirea urmatoriloru prea santei fetiore, fora de nici o reserva; la noi inse imultirea aceloru femei pie, virtuóse, laboriose si active de ori ce etate si rang, cari pre langa educatiunea familielor loru, nu se genéza, ma 'si tienu de detoria ase face mamele orfaniloru, mamele tinerimei periclitata, name, cari vighiaza la patulu morbosiloru necunoscuti, mangaitorele *nefericitoru* si *seraciloru*. *Gintea* care aduce astu-feliu de fructe, e cea mai civilisata si civilisatoria si cea mai cu influentia intre alte popore; si apoi si deca la o atare ginte se afla destule rele ori defecte, totusi in momente decideriorie va posedé o multime suficiente de vertuti, spre a castigá ajutoriulu ceriului, si a desvoltá puterea, ce se recere la triumfarea binelui.

Din aceste motive vati potutu convinge, ca de pre timpul apostoliloru pana in presente crestinii totu deaun'a au maritu si veneratu pre prea sant'a Fetiora pentru demnitatea-i si insusirile personali, precum n'au veneratu pre nice unu apostolu ori martiru; acést'a o probéza rogatiunile, cari se facu in beserica din timpurile mai vechi intru laud'a Marii, serbatoriele, ce se tienu intru onorea Precuratei, si cantarile compuse spre acestu scopu. Deci si noi, deca intru adevăru, iubimu pre Prea sant'a Fetiora Mari'a, — dice s. Bernandu, — si voimu in adevăru ai fi placuti, atunci trebuie se imitamu vertutiele ei, si se ne infrumsetiamu sufletele cu acele". Amin.

## Revista.

(Denumiri si promovari la varie officie in dieces'a romana gr. catolica a Oradei mari). In afora: *Joanu Clintoc* fostu profesoru in gimnasiulu romanu gr. catolicu din Beiusiu s'a promovatu la parochi'a vacanta Racova-Rakos-Terebes in districtulu protopopescu Supuru, er' in locul aceluia cá profesoru la gimnasiulu din Beiusiu s'a denumitu *Victoru Borlanu* teologu absolutu in seminariulu centralu din Bud'apest'a si deodata si censuratu pentru officiu de profesoru: *Joanu C. Moldovanu* fostu parochu in Haieu si vicearchidiaconu alu districtului Oradei mari, s'a denumitu de *parochu* in parochi'a vacanta de *Nyir-Adony* in districtulu protopopescu alu Vasiadului.



## Partea scolastica.

### Ceremoniile nuptiali la Románii antici.

»Moribus antiquis res stat Romana virisque«.  
*Ennius.*

#### I.

#### Insemnatatea si principiile acestor ceremonii.

Originea si insemnatatea ceremoniilor nuptiali precum si legatur'a lor cea strinsa cu cultulu religiosu suntu intrebari, cari adese-ori au pusu in miscare chiaru si pre scriitorii antici. Varro, Verrius Flaccus Plinius, Plutarchus si alti scriitori vechi s'au incercatu se esplice acesteia intrebari, precum se vede acést'a lamuritu din numeroasele lor scrieri, cari scapandu prin vitregimea timpiloru au ajunsu se védia lumin'a dileloru nostre. In timpul mai nou asemenea multi barbati iubitori de lucrurile románe s'au preamblatu prin famili'a romána, si — asia cá in preambulare — au scrisu si despre ceremoniile nuptiali, dar' cu intrebarile cari le-am pusu in fruntea acestui tractatu fórte pucini scriitori si-au fragmentatu capulu<sup>1)</sup>. Chiaru nece punctulu de manecare nu este inca destulu de stabilitu; de aci provine, cá adeseori trecemu cu vederea unu lucru esentialu, fienducá acel'a ni se presentéza in o forma confusa si cá atare trebuie se-lu combinamu din nescari motive debile.

In celea ce voru urná la loculu acest'a vomu considerá ceremoniile nuptiali cá unu actu religiosu, prin care se sântiesce casatori'a; sub acestu punctu de vedere vomu cuprinde tóte momentele esentiali.

Ne vomu nesuí a urmarí acesteia stravechi ceremonii prin tóte fazele prin cari au trecutu pâna ce s'au perdutu in nóptea timpiloru; acolo inse unde vomu dá de vre-unu firu rosu care se ni servésca de calauzu, vomu insocí acestu firu pâna cându vomu aflá cá cutare obicei a remasu mostenire altoru popóra de viti'a latina.

<sup>1)</sup> Barnabas Brissonius: de ritu nuptiarum liber singularis Antwerp. 1585, in Brissonii Opera ed. Treckell Lugd. Bat. 1749, p. 287—339. Ant. Hotmanus: de veteri ritu nuptiarum observatio, Amstelod. 1662. Ambele aceste monografii tiparite si in: Graevii Thesaurus antiquitatum Romanarum vol. VIII. Bagni i riti nuziali degli antichi Rom. Rovvigo 1843. Dr. August Rossbach: Untersuchungen über die römische Ehe. Stuttgart 1853. Idem: Römische Hochzeits und Ehedenkmalér. Leipzig 1871. I. Marquardt: Das Privatleben der Römer. Leipzig 1886.

Ceremoniile nuptiali au o adénca si seriosa insemnatate; cu ajutoriulu lor potemu aruncá o privire secura in cerculu de concepte si in idealitatea acelu timpu, in care s'au nascutu acesteia ceremonii. In acesteia forme stravechi plastice, se póte cunosce cu multu mai bine si mai chiaru spiritulu anticitatei, decâtu din mituri, cari suntu inlocuite cu elemente mai târdie, seau decâtu din fabric'a de diei, a caroru numeru in decursulu veacuriloru a fostu ridicatu pâna la monstruositate. Ceremoniile nuptiali si- tragu originea din cea mai departata anticitate, ele forméza o parte din vechi'a constitutiune familiara, in carea mai antáiu s'a manifestatu unitatea si ordinea societatei. Insemnatatea lor este religiosa, ea consiste in ace'a, cá casatori'a se se sântiesca si astu-feliu se se puna sub scutul dieiloru. Nu erá de ajunsu cá poterile pamentesci: tatánii si pruncii, cari au se inchieie casatori'a, se se unésca la acést'a, mai erá de lipsa inca si invoirea dieiloru. Dieiloru trebuia se li-se aduca sacrificii, se li-se indrepte rogatiuni; numai dupa finirea acestor'a putea se se indeplinesca casatori'a. In privinti'a acést'a chiaru scriitorii romani ne spunu, cá nu numai in viéti'a publica, dar' chiaru nece in cea privata nece unu lucru momentosu nu se indeplinesce fora auspicii si fora sacrificia. Cicero de divin. 1, 16. Nihil fere quondam maioris rei nisi auspicato, ne privatim quidem gerebatur. Idem ib. 1, 2. Livius 4, 41. Auspiciis hanc urbem conditam esse, auspiciis bello ac pace, domi militiaeque omnia geri, quis est qui ignoret? Liv. 38, 48. Serv. ad Aen. 3, 136: Apud veteres neque uxor duci neque ager arari sine sacrificiis peractis poterat<sup>1)</sup>.

Vieti'a casnica este intretiesuta pretotindenea cu elemente religiose. A Jove principium, a Jove finis erit. Tóte se intreprindu la porunc'a si cu ajutoriulu dieiloru; ce se intempla fara diei, ace'a nu are nece o putere si nece unu resultatu bunu; de intreprindi

<sup>1)</sup> Cic. de divin. 1, 16. Mai nece unu lucru mai momentosu nu se indeplinea odinora, nece chiaru in viéti'a privata fara de a se fi esaminatu mai antáiu semnele trimise de diei. Liv. 4, 41: Cine este, care se nu scia, cá acést'a cetate s'a intemeiatu prin auspicii si cá tóte se indeplinescu prin auspicii, in bataia si in pace, a casa si la militia. Serv. ad Aen. 3, 136: La cei vechi nece nu se putea insurá ceneva, nece agrulu nu se putea ará fara indeplimirea sacrificiiloru.

ceva în contra voinței lor, comiti unu păcatu neiertatu, care-ti pune capulu. Vieti'a individului în momentele s'ale principali eră unu continuu servitiu domnediescu, începându dela leaganu pâna la mortu. Prunculu indata ce se nasceă eră pus sub scutul dieiloru, dupa-ce deveniă fetioru primă tog'a dela diei și prin o serbare religioasă eră primitu în numărulu celoru adulti. Fia-care casa și-aveă propriulu seu cultu divin, unde tatalu și mam'a funcționău că preotu și preotésă, precum asemenea și pruncii și-aveau rolulu seu. Varro de vit. pop. Rom. la Nonius s. v. puerae. Ovid. Fast. 2, 643 astufeliu descrie unu sacrificiu privatu:

Ara fit, huc ignem curto fert rustica testu  
sumptum de tepidis ipsa colona focis;  
ligna senex minuit, concaisque construit alte,  
et solida ramos figere pugnat humo,  
tum sicco primas irritat cortice flammās.  
Stat puer et manibus lata canistra tenet.  
Inde ubi ter fruges medios immisit in ignes,  
porrigit incisos: filia parva favos<sup>1)</sup>.

Lucrarile tiareniloru: semenatulu, secerisiulu, erău înocite de totu atâtea ceremonii religioșe, chiaru și cântecile, cari se cântău cu aceste ocașii, erău unu tributu vesel, ce se ofereă dieiloru în semnu de multumita. Cato de R. R. 134. Ovid. Fast. 1, 662. Varro de L. L. 6, 26. de R. R. 1, 2. Plin. 18, 2. Hor. epist. 2, 1, 139 seg.

Fia-care individuu și-aveă geniulu seu, fia-care casa larii și penatii, fia-care locu — profanu seu santitu — și-avea spiritele aoperatorie. Dieii aperiău pre Romani a casa și pre strada, pre uscatu și pre mare. Vieti'a stravechia romana este atât de adâncu radecinata în terenu religiosu, încâtu suntemu în o mare ratacire, deca ne reprezentău pre Latini numai că unu poporu politicu. Politic'a lor vechia stătea în legătura nedespartită cu religiunea, eră un'a cu acést'a. Chiaru și resbelele, priu cari Romanii au devenitu mari, crău basate pre principii religioșe; resbelulu nedereptu eră consideratu de omoru și că atare eră resbunatu din partea dieiloru. Fundamentele stravechi a statulu romanu nu suntu puse pre cucerire și pradare, ci pre credinți'a în puterea și învior-

<sup>1)</sup> Se găsesc altariulu, țierean'a în unu hârbu micu aduce focu, pre care ea îns'asi ăa luat depre vatr'a cea caldută; betrânulu taia lemne și dupa-ce le-a taiatu le clădesce și se luptă se întieptesca rami în pământulu celu tare, apoi cu scort'i'a uscata atăta foculu. De o parte stă băiatulu și în mâni țiene o corfă lata. După-ce din corfă a aruncatu de trei-ori fructe în focu, copil'a cea mica i-întinde țăguri rețezati.

labilitatea legiloru domnediesci, pre ace'a credința care ti-șpune, că este o justitiă, carea te apăra seu pedepsece. Acestu caracteru religiosu a celei mai vechi constitutiuni, nu ăau formatu Romanii mai întâiu, ci elu se pierde în întunereculu anticității, în acelu întunerecu, cându popórele italice formău înca numai unu întregu micu; elu ajunge pâna în acelu timp, cându Rom'a nu eră înca întemeiată.

În anticitate, cându și-a luat începutulu viet'i'a casnica, atunci, cându s'au pus fundamentele casatoriei la Romani, nu aflăm părete despartitoriu între religiune și vietia, între religiune și stat sau între religiune și cultura; despre caracteru civilu fără celu religiosu nece vorba nu potcă se fia. Morăvurile, dreptulu și religiunea erău atunci înca nedespartite. Numai în timpul mai târziu cându, cu estinderea grănitiloru, a începutu a decadé și spiritulu nationalu și a se neutralisă caracterulu romanu, cându Greci'a și- eserceă puternic'a se influența, atunci mai întâiu a începutu pre încetulu a disparé unitatea stravechia dintre religiune și vietia. Politic'a a începutu a sugrumă cultulu.

Precum în viet'i'a de stat a Romaniloru, în vechime nece o lucrare momentosă nu aveă valóre, deca nu și-au primitu sântirea din partea dieiloru, chiaru așa nice casatori'a nu eră valabilă, deca nu se cercă mai întâiu consensulu dieiloru și nu se aduceau sacrificiele recerute. Ceremoniile nuptiali erău în anticitate neîncunguratu de lipsă; fără ele nu eră casatori'a legitimă. În acestu timp ele erău de mai mare însemnatate și mai multu cumpaneau, decâtu elementele civilo-juridice. Chiaru și deca se înviorău cu totii la închierea casatoriei, acést'a totuși nu se potcă îndeplini pâna nu se cercă mai întâiu voi'a dieiloru; lucrându cineva altmentrea sciă înainte, că are se se pogóre mare nefericire preste totu neamulu și preste toti urmasii sei. Puterea omenesca trebuia se stăe în armonia cu cea domnediescă. Însuși regele nu-si potcă îndeplini lucrarea, ce o aveă de gându, deca paserile tramise de diei nu aretău mai întâiu înviorarea dieiloru. Tocmai așa se întimplă acést'a și în viet'i'a privată. La închierea casatoriei întrebău auspiciile, așa dar' de buna sēma aveau și întentiunea, că în totu casulu se asculte de semnele ce le voru primí.

(Va urmă).

O. Bonfiniu.

## Poterea scrisórei si principiulu psichofisicu alu ei.

### II

Este fórté indepartatu tempulu, de cându se a ivitu si deprinsu scrisórea. In forme de caractere (litere) ea ocure mai antâiu pre una inscriptiune a lui Mescho, regele moabilitiloru, care a trairu in secolulu alu 9-lea înainte de er'a crestina. De aici vine de se sustiene, că auctorulu ei a fostu cându unu moabitu, cându unu babilonianu, fenicianu seau chiar' evren. Din acést'a scrisóre primitiva s'au desvoltatu, incetulu cu incetulu, alte forme de caractere pana cându si-au ajunsu perfectiunea in scrisórea elina si latina.

Dupa acestu faptu istoricu dara omeniea se folosese de mii de ani de scrisóre fora de a dá de séma *cum* si *pentru-ce se pôte scrie?* Abia in tempulu din urma s'au incercatu fisiologii a lamuri acést'a cestiune, care, din punctu de vedere pedagogicu, este de cea mai mare insemnatate.

Dupa scrutarile fisiologice scrisulu, in lini'a ultima, este unu actu psichofisicu si originea lui se deriva de acolo, de unde si- deriva originea graiulu, in acarui'a servitiu se afla, din creri. Precum este graiulu una arta omenéscă, unu resultatu a activitatiei fisiologice a creriloru, astu-feliu si scrisórea.

Desvoltarea continua a formelor de graiu seau limb'a a formatu, prin deprindere, in crerii ómeniloru anumite centre, pre cari fisiologi'a le numesce centre de graiu seau limba; aceste masse a creriloru se erediescu dela tata la fiu si dispuetiunea seau talentulu ereditu se desfasiura, totu mai multu, in generatiunile intelectualminte mai desvoltate. Analogu se intempla cu limb'a visibila, cu scrisórea. Si pentru acést'a arta se forméza in crerii omului centre, cari predomnescu vointi'a scrisului si deprinderea lui. Voindu omulu a scrie, atunci mai antâiu se escita in gangliile creriloru sei unu actu fisiologicu, unu feliu de misicare, care, prin midilocirea nerviloru, se straplanta la momentu in mâna si cu ajutoriulu vinelor si a condeiulu imbraca misicările cugetulu in forme, cari se numesce scrisóre.

Din acést'a espunere resulta dara, că posibilitatea de a scrie nu este una simpla actiune mecanica, ei stă in strinsa legatura cu acele functiuni sufletesci, cari producu limb'a. Misicarea fundamentala a trasuriloru cu condeiulu la scrisu este centri-fugala. Copilulu, care pentru prim'a data apuca condeiulu in mana, face, decumv'a iè condeiulu in mân'a drépta, unu arcu dela stâng'a in susu spre drépt'a, pre cându, déca tiene condeiulu in man'a stânga, face unu arcu dela drépt'a in susu spre stang'a. Acestu faptu l'am observatu insu-mi la doi copii ai mei si credu, că fórté multi invetiatori, cari suntu chiamati a deprinde elementele scrisului, voru fi facutu acést'a observare incontestabila.

Pre acestu principiulu se baséza tóta mecanic'a scrisului.

Cându copilulu invétia a scrie mai antâiu pre i, atunci acést'a figura o face, conformu principiulu mecanicu, din trei linii undulatórie seau arcuate si numai dupa deprindere si invetiare ajunge a-i dá form'a regulata. Déca i-a succésu acést'a, primele trasuri de condeiu corecte si regulate, apoi de aici incetulu cu incetulu se escita in crerii lui dispuetiunea eredita dela parinti pana cându, invingere dupa invingere, ajunge a scrie perfectu.

Cumucă scrisulu este unu actu psichofisicu si cá conditiune a posibilitatei de a scrie se recere formarea de centre in crerii copilului, acést'a se dovedesce prin diferite forme de alienatiuni ale creriloru. Este adeca constatau mai pre susu de ori-ce indoiéla, că patientii, cari patimescu de atari morburi, devinu la momentu necapabili de a scrie seau, ce este forte remarcabilu, decadu in stadiulu scrisórei copilaresci.

Fórté instructive si de cea mai mare insemnatate pentru valórea principiulu psichofisicu espusu mai susu, pre care se baséza scrisulu, sunt observatiunile facute la individii paralisati (loviti de guta). Seau constatau, că individii, cari sunt paralisati in partea drépta, cându scriu, nu mai facu trasurile dupa principiulu mecanicu in directiunea dela stang'a in susu spre drépt'a, ei in ordine inversa, adeca dela drépt'a in susu spre stâng'a si astu-feliu producu una scrisóre retrografica, carea, privita in oglinda, apare cá scrisóre ordinaria.

Acestu faptu coresponde atâtu de deplinu principiulu psichofisicu a scrisórei încâtu se pôte privi cá una urmare firéscă a activitatiei partei sanatóse a creriloru, dupa locatiunea lor, sub a caror'a controla se indeplinesce scrisulu. Fiindu crerii din partea drépta alterati si scosi din functiune, scrisulu se esecuta, dupa principiulu mecanicu, numai de catra crerii sanatosi din stang'a. Se intielege de sine, că in casulu contrariu de paralisa, cându sunt atacati crerii din partea stânga, patientii esecuta scrisulu, amesuratu principiulu mecanicu, in ordine inversa, adeca dela drépt'a in susu spre stâng'a.

De mare interesu scientificu este mai departe faptulu, care s'a constatau la individii, a caror'a creri seau alteratu fia prin vatamari, fia prin sguđuire. In acést'a privintia seau constatau, că déca crerii au fostu vatamati in partea stânga, atunci la cei mai multi ómeni urmarea a fostu, că si-au pierdutu graiulu si totu-una-data si potenti'a de a scrie.

Constatandu-se acést'a odata, faptulu demustra că in ce raportu intimu stă limb'a cu scrisórea. Ambele se deriva din acelasu isvoru, din actiunea psichofisica a creriloru.

Pedagogi'a moderna a recunoscutu acestu principiulu si pre basea lui a creatu metodulu scriptologiei, fora indoiéla cea mai pretiósa acuisitiune pre terenulu instructiunei, care tractéza cetitulu (limb'a) si scrisulu deodata.

Prin aplicarea acestui metodu invetiamentulu se misica, precumu se vede din cele procedente, in caille sale cele mai firesci si este incontestabilu, că, in ce privesce acestu

metodu. prin îmbunătățirea și cultivarea lui, se voru poté dobandi mari succese pe terenul instruciunii, inse cu acéș'ta pedagogia metodologica a ajunsu la marginea extrema a posibilului. Dr. Paulu Tanco.

### Pregatiri la scriptologia.

Paralelu cu exercitiile verbali la cari se deprinde organulu audiului, — paralelu cu exercitiile prin cari se deprinde organulu vediiului și se orientéza elevii in spatiu, — se incepu și se continua:

3. *Exercitiile de mâna s. scripturistice* prin cari mânila baietiloru — și capata elasticitatea și îndemnarea de lipsa la formarea semnelor cu cari se însémna sunetele.

Spiritulu omului nu s'a multumitu numai cu atât'a, că scie destinge sunetele unele de catra altele din unulu și acel'a-si cuvântu. Elu a mersu cu unu pasiu mai de parte. A combinatu multu, pana-ce in fine a inventatu pentru fia-care sunetu articulatu cate unu semnu vizibilu, pre care cându-lu véde se-i-reprodúca sunetulu corespundietoriu, se-i-lu citéze!

Semnele sunetelor dupa diversitatea poporalor, cari au trairu cându-va și cari traiescu asta-di in lume, suntu fórté diverse unele de altele. Unele — suntu mai usiore, altele mai greu de formatu.

Pre tóte inse le intrecu cele latinesci strábúne prin simetri'a, eleganti'a și frumseti'a lor, cu de cari scriemu și noi.

Semnele stau din trasuri combinate unele cu altele. De aceea baietulu trebuie se cunósca și se scie destinge trasurile unele de altele, trebuie se le scie formá cu mân'a, pentru-cá ele suntu párti constitutive ale semnelor, cari fiendu scrise se numescu litere. Amintindu-le acestea se trecemu la modulu cum trebuie se procéda docentele cu elevii intru exercitarea trasurilor? De unde se începa? Și cându? Răspunziendu la întrebările acestea trei, reveniu mai întâiu la tēmpulu, cându au de a se începe?

Dupa-ce si-a primitu elevii in scóla, dupa-ce i-a asiediatu in scaune, dupa-ce-i-a disciplinatu și se au familiarisatu unulu cu altulu, și asia a trecut preste primele greutăti, in dílele prime începe acéș'ta lucrare cu elevii sei. Recuisitul de cari se folosescu este tabliti'a și cerus'a.

Docentele i-invétia arétându-le, cum trebuie se le manuéze; anume cu privire la cerusa le spune și areta se o tiena in mân'a drépta intre degetulu celu mare și între celu midílociu, tienendu-le pre ambele cam întinse, și radiemata la radecin'a celui mare, ér' de a-supra pre ea-si intende degetulu celu arétatoriu. Le comandéza se-si radice in susu degetulu arétatoriu de pre cerusa s. stilu. Dupa aceea se-lu dimita ér' pre elu etc.

Mai de parte cu stâng'a tiene tabliti'a, dara asia câtu cu degetulu celu mare și cu umerulu palmei prinde de cant'a cea din lăintru de de supu a scaunului, ér' cu celealalte patru degete o apasa, că se nu se misíce.

Tienut'a corpului se fia obla, talpele petioretelor intense pre padimentu. Pieptulu inaltiatu și departatu de cant'a

scaunului. Trecându preste acestea ajunge la exercitiulu propriu scripturisticu. La care docentele desémna pre tabla doue puncte unulu sub altulu (:). Pre cari dupa aceea le impreuna in aintea ochiloru eleviloru (¶). Din împreunarea caror'a s'a produsu o trasura (linia): Acum i-înréba, cum stá lini'a acéș'ta, tu N.? Inca una-data, cum stá lini'a acéș'ta, tu N.? Ce obiecte din scóla au pusetiunea acéș'ta cu unu capu oblu in susu și cu unulu oblu in josu, tu N.??? Ce obiecte a-ti observatu afora din scóla, cari érasu stau cu unu capu dreptu in susu, și altulu dreptu in josu?

Atându elevii pusetiunea acéș'ta la obiecte din scóla și reproducându-si-o și de la unele din afora, docentele le spune acum și numele trasurei acesteia, numindu-o: *perpendiculara*. Terminu căm greoiu pentru inceputori. Dara repetându-lu mai de multe ori singuratu, dupa aceea cu toti in coru li-se imprima in memoria fiendu-cá deja au intipuire despre obiecte, cari jacu in pusetiunea acéș'ta (*perpendiculara*).

Dupa dezvoltarea acéș'ta docentele trage pre tabla mai multe trasuri de acestea un'a lângá alt'a ||||| intru o forma de gróse și lungi bine observându, că trasurile pre cari le face elu la tabla cá de modelu, se fia între sine paralele, pentru-cá se stērnéca și simtiu esteticu de una parte; ér' de alt'a, pentru-cá de la observarea corecta a paralelismului dela începutu, depinde scrierea frumoșa și regulata și sierbesce de basa la desemnu.

La comand'a docentelui incepu a-se exercitá acum elevii facându s. tragúdu pre tablitiile lor trasuri perpendiculare câte unu rēndu întregu. I-parandéza și controléza pre unulu fia-care laudându și indemnându. Dupa aceea li-o dá cá ocupatiune pre acasa de atâtea ori, pana cându s'a convinsu, că toti elevii o facu câtu se póte de mai corect. In tēmpulu acest'a li-se exercitéza mân'a pre incetulu.

Exercitiulu acest'a este de ajunsu pentru o prelegere. De alta data trece la lini'a *orizontala*, acarei conceptu lu-desvólta intocmai cá mai susu, d. e. trage o linia de la stâng'a dreptu spre drépt'a (—). I-înréba dupa pusetiunea ce o are lini'a acéș'ta. Cari obiecte din scóla jacu ori stau in pusetiunea acéș'ta?? Afora din scola observata-ti obiecte cari au pusetiunea acéș'ta??? Dupa acéș'ta i-da numele și la acéș'ta, numindu-o: *orizontala*. Terminu asemenea greoiu, dar' procedindu cá cu celu de mai înainte lu-îvingu. De aici apoi asemenea trage pre tabla mai multe orizontale ||||| de modelu. Urmându intru tóte procedur'a de la trasurile perpendiculare.

Exercitiulu acest'a ar' formá prelegerea a dou'a in speci'a s'a. Elevii afla desfaterea și satisfactiunea cea mai mare atunci, cându vedu că le succede lucrulu, cându-si vedu progresulu, fétulu lor, — de aceea cá prelegere mai de parte din acestu exercitiu póte fi o combinatiune dintru una linia perpendiculara cu alt'a orizontala. Dupa dictatu, trageți una trasura | ! Cautati fia-care midíloculu acelei trasuri — | ! Acum trageți preste ea intocma pre la

midilocu alt'a orisontala  $\perp$  ! Ce figura s'a produsu din combinarea acestoru doue trasuri, tu N.? Unde vedi semnulu acest'a de cruce aici in scóla, tu N.?? Asemenea mai potu formá tipulu si alu altoru obiecte d. e. ( $\perp$ ) scaunu, totu din linie perpendicularie si orisontala.

De aici trece la trasuri piedsiie trase de la drépt'a de a supra spre stang'a in josu gróse d. e. ||||| dupa aceea dela stâng'a spre drépt'a insusu subtiri |||||. Formândule elevii si pre aceste corecti mai departe le póte si pre acestea d. e. *l l l*.

Trecându preste acestea si capetându mân'a eleviloru elasticitatea si indemanarea de lipsa i-deprinde si la linie strimbe duse dela stâng'a spre drépt'a in susu rotunde d. e. *o o o*, - *mm*; si érași dela drépt'a spre stâng'a in combiná josu de desuptu rotunde d. e. *o o o*, *uuu*.

In fine i-esercitéza si la trasuri de celea ovali *O O O*.

Esercitiile acestea tienu 3—4 septemâni facându fia care câte o prelegere singurateca. In tempulu acest'a se esercitéza nespusu man'a eleviloru. Docentele din partea s'a se pretinda si se controleze, cá elevii se le esecuteza câtu se póte de corecti. Prin acestea li-se stêrnesce simtiulu de activitate, in urm'a carui'a ei si lucra in tocm'a cá albinele in cosinitia in tóta inocenti'a loru.

Trecându la tēmpulu seu si preste acestea ajungu pre trei puncte la scriptolegi'a propria. La carea ieu parte activa organulu audiului, alu vederei si mân'a, carea vine in servitiulu celoru doue organe principali, esecutându ceea ce audu si vedu dela docente.

Acestea esercitii suntu neincungiuratu de lipsa spre a poté introduce pre elevi in scrierea si cetirea corecta.

De ace'a si trebuie tractate cu tóta seriozitatea si esactitatea receruta. Efectulu loru este necalculabilu.

G. Munteanu.

### Multu Onorata Redactiune!

In Dominec'a a XXI-a dupa Rosalie, la <sup>30</sup>/<sub>13</sub> Octobre 1887 s'a pietrecutu unu evenimentu de mare insemnatate in comun'a Costeiu-mare situata in comitatulu Carasiu-Severinu, si anume s'a sântitu scól'a poporale gr.-cat. nou edificata, prin Ilustritatea S'a Domnulu Episcopu alu Lugosiului Dr. Victoru Mihályi. Subscrisulu voindu se facu cunoscutu publiculu românu acestu actu momentosu, se róga cu tóta stim'a, de Onorat'a Redactiune, cá se binevoiesca a dá locu in colónele pretiutei fóie scolastice, ce redactéza, urmatórieloru orduri referitórie la genes'a, istoriculu si scopulu edificiului nou scolasticu din susamintit'a comuna,

In Banatu in seclulu alu XVIII-lea numai doue parochii gr. cat. au esistatu: in Temisiór'a si Zabranu, infintiate cea de antâiu in anulu 1738, a dou'a in 1770; dela anulu 1830 încóce inse trecura la sant'a unire mai multe comune, intre cari in anulu 1847 comun'a Costeiu-

mare si micu, cáu la 60 familii inmultându-se pâna astadi la 200 familie.

Acestoru credintiosi pana la anulu 1870 li-s'a celebratu cultulu divinulu intr'o cancelaria de nuiele lipita cu tina; in acestu anu li-s'a edificatu beserica pompósa cu spesele fondulu religiei, prestându poporulu dela sine lucrulu cu jugulu si cu man'a si contribuindu 1300 fl. v. a. la spesele edificarei, éra 1600 fl. pentru procurarea campaneloru si a scauneloru in beserica. Intre astu-feliu de impregiurari critice scól'a esistá numai dupa nume, condusa intr'o locuintia cu totulu necorespondiatória scopulu. Ocupându subscrisulu acést'a parochia cu finea anulu 1877, dupa capacitari si indrumari de mai multi ani, in primavér'a anulu 1886 adunarea generala besericésca a decisu cu unanimitate a edificá scóla uoua din materialu solidu si corespondietória legei scolastice. Adunându-se in parte materialulu inca in decursulu anulu 1886, éra in 23 Aprile st. n. 1887 incepându-se edificarea, ace'a s'a si terminatu càtra finea lunei Octobre a. c. spesându-se 2800 fl., afara de lucrulu cu palm'a si cu jugulu prestatu gratuitu de càtra poporu. Edificiulu este de 16 siucuri inaltu dela fundamentu, dela suprafacia 13 siucuri (urme); 10 orgii lungu, 5 orgii latu cu totu cu muri, la midilocu are ambitu cu usie la strada si càtra ocolu, doue incaperi pentru locuinti'a inventatoriului, culina si camara, éra sal'a de propunere este spatiósa si fórte acomodata pentru 80 de prunci, provediuta cu 14 scaune, câte 7 de un'a lature de 1½ orgii lungi, 4 ferestrii, 1º lungi si 3' 3" late; totu odata a mai votatu comun'a besericésca acum de curéndu 150 fl. pentru stalogu si cinctura, cari suntu in lucrare.

Pentru acoperirea speloru edificarei scólei a donatu prea gratiosu Maiestatea S'a Cesareo-Regia Apostolica 100 fl.; dela un'a petrecere tienuta in favórea edificarei au incursu 34 floreni, éra restulu Pa acoperitu poporulu dela sine.

Dupa atâtea fatigie si sacrificie, poporulu a voitu cu ocasiunea santfiei scólei a dá actulu un'a sanctiune mai mare si duravera, din care cauza a si rogatu prin suscristulu pre Ilustritatea S'a prea gratiosulu Archipastoriulu alu Diecesei, cá Inaltu Prea Sânti'a S'a se binevoiesca a veni in midiloculu poporulu si a efeptu prea gratiosu in persóna actulu sântfiei. In urm'a acestei invitari zelosulu si de imitare demnulu Archiereu, cá in totu deaun'a asia si acum'a la momentu s'a dechiaratu, cá cu bucuria deferesce cererei poporulu, precum in fapta in díu'a prefipta la 8 óre diminéti'a sub sunetulu campaneloru si bubuitulu treascuriloru inca din Silha cá filial'a incepéndu — a si sositu in faci'a loculu, concomitatu de Revds. Domnu Canonicu cancel. Ioanu Bercianu, fiendu primitu cu pompa la usiele principale de intrare ale besericei de càtra M. On. Simeonu Tamasiu protopopulu districtulu, Prea On. Mihaiu Perianu Secretariulu epp. si Notariulu consistorialulu cá ceremoniarulu, de càtra subscrisulu si On. Vasilie Petroviciulu cooperatorele parochiei, toti imbracati in ornatele sacre liturgice. Ací

sarutându s. cruce si evangeli'a Inaltulu Presulu imbracându-se cu paliu si camilaitca, cu cârgi'a in mâna purcesse câtra s. altariu, inaintea carui'a implinindu-ne rogatiunile indatinate, Arhieruulu fã imbracatu cu solemnitate in vestmintele s'ale pentru s. Liturgia, carea o celebrã Inaltu Prea Sânti'a S'a, asistându preotii amintiti, si executându-se cântarile de câtra corulu vocalu alu tînerimei gr.-catolice din locu.

Dupa cetirea s. evangeli'e, Inaltulu Prelatu tienû o cuventare din evangeli'a dlei, aretându, cum sementi'a cuventulu lui Domnedieu inainte cu 40 de ani a cadiautu in pamentu bunu si a produsu fruptu inusitutu inmultîndu-se credintiosii gr. cat. in acest'a parochia si cu ajutoriulu lui Domnedieu edificându-si scôl'a, pentru a careia sântfre a venitu in midilocuulu loru; tiênû, dîcu, o cuventare intr'unu moda atâtu de maiestaticu, chiaru, si acomodatu dlei, incâtu toti ascultatorii fura rapiti in regiuni ceresci la audiulu invetiaturei subline pastorale predate cu o oratoriã sacra plina de elegantiã si eficacitate, a carei'a impresiuni voru remanê pururea nesterse in ânimelu poporulu credinciosu atâtu de statornicu in credinti'a strabuna eredita dela stramosii sei, crestinii din Rom'a, a caroru credintiã se vestesse in tóta lumea (Rom. cap. I. v. 8).

Sub decursulu s. Liturgii s'a conferitu si unu teologu absolutu cu numele Titu Domsia ordulu Diaconatulu; éra dupa terminarea s. Liturgii amu plecatu cu totii imbracati in vestmintele liturgice cu procesiune catra edificiulu nou scolasticu sub sunetulu campaneloru si invocarea Spiritulu Sântu, cantându; „Imperate cerescu“, petrecuti de o multime imensa de poporu, unde ajungîndu si intrîndu in sal'a de propunere, s'a sântitu ap'a prin Ilustrulu Prelatu, care apoi a binecuventatu edificiulu scolariu si a datu s. cruce spre sarutare la totu poporulu stropindu-lu cu apa sântita. De aci reintornându-ne la s. beserica cu procesiunea, suserisulu am tienutu una cuventare despre necesitate si misiunea scôlei poporale cu testulu: „*Fric'a lui Domnedieu este inceputulu intieptiunici, intieptinca si invetiatur'a nima nebulii le despretiuescu*“ (Prov. I. 7). Pre bas'a acestui testu am desvoltatu criteriile scôlei poporale: 1. cã acest'a trebue se fia inainte de tôte religiosu-morala; 2. instruirea elementara se se estinda cãtu mai multu, se devina generala; 3. se se estinda preste ambele seese, fi si feritie; in fine 4. se se estinda preste tóta vieti'a, se fia midilocu ajutatoriu pentru familia. Am aretatu, cã tôte aceste criterii s. mama beserica catolica le-a avutu pururea inaintea ochiloru si cã conscia de misiunca s'a: „*mergîndu invetiati tôte neamurilo*“ (Mat. XXVIII. 19.) a infintiatu si infintieza pretotindenea pre lãnga besericile parochiale si scôle poporale, si cumcã aceste motive au indemnatu pre suserisulu si pre romanii gr. cat. din Costeiu-mare si micu la edificarea scôlei dein cestiune, incheiandu-mi cuventarea cu cuvintele: „*Dêe bunulu Domnedieu, cã scopulu, ce-lu are, se si-lu realizeze din generatiune in generatiune intru marirea lui Domnedieu si fericirea locuitoriloru din aceste comune*“.

Apoi totu in beserica am multiumitu Ilustritiu S'ale Domnulu Episcopu in numele micu si alu poporulu, pentru cã ne-a onoratu cu presenti'a la acestu actu de mare insemnatate si ne-a condusu cu intieptiune rara si cu prudinti'a sa practica la realisarea scopulu. Dupa acest'a Ilustritate S'a Domnulu Episcopu a indemnatu in Domnulu pre poporu, cã pre calea inceputa se pasiésca si mai de parte, intru crescerea fiiloru loru se se tienã strinsu de asiedimentele scolastice ale Diecesei, cari suntu basate pre legile besericesci si civile referitorie la scôl'a poporala, si ajutoriulu lui Domnedieu nu vá lipsi, scopulu si dorinti'a credintiosiloru se voru realisã, voru cresce fii demni beserice si cetatieni bravi statulu.

Terminându-se solemnitatele in beserica, amu mersu cu totii la scôla, unde edificiulu scolasticu s'a predatu in mân'a senatulu scolasticu, deducîndu-se despre actulu binecuventarei si predarei protocolu, carele intru memoria perpetua s'a suserisu de câtra Ilustritate S'a Prea Sântitulu Domnu Episcopu diecesanu, preotii asistenti, Proto-pretorele concerninte, antistiele comunale din Costeiu-mare si micu, curatorii beserice si membrii senatulu scolasticu, cu care apoi s'a inchieiatu actulu.

In momentulu de plecare Ilustritate S'a, desã a donatu in anii trecuti pentru scôla 35 fl., a mai donatu inca 30 fl., Ryds. Domnu Canonicu Bercianu 4 fl., Spect. Domnu Proto-pretore Adalbert Hirschi 10 fl., Domnulu notariu localu Victoru Florescu 10 fl. la olalta 54 fl. pentru cari donuri marimimose poporulu presinte li-a multiumitu cu „se traiésca“.

Dupa-ce suserisulu a multiumitu inca odata Ilustritiu S'ale Domnulu Episcopu pentru grati'a si iubirea parintiésca manifestata, l'amu petrecutu cu totii pâna la trasura inaintea s. beserici, de unde intre vivate entusiasice sub sunetulu campaneloru si cu pompa a plecatu la Lugosiu la diunetate la o óra dupa amiédi lasându in midilocuulu nostru cele mai viue si mai placute suveniru.

Éca in lineaminte generale descrierea unei festivitati epochale pentru istori'a besericei nóstre in viitoriu! Departe inse dela mine de a-mi arogã dreptulu, a fi descriu in detaiu si cu demnitate decursulu serbatórei nóstre scolastice in memorabil'a di din <sup>80/18</sup> Octobre 1887; cã-ci mai multu ace'a intentiune am avutu inaintea ochiloru, cã se aducu la lumina, cum s'a infintiatu si consolidatu acest'a parochia in restempu de 40 de ani, cã cu sucursulu gratiei divine esistinti'a si triumfulu besericei române gr. cat. suntu depliu garantate, si cã viitoriu voru avé numai acelea popóre, cari voru invetiã carte crestinesca.\*)

Primiti etc,

Silh'a in 6 Novembre st. n. 1887.

**Demetriu Grecu**

protopopulu Buziasiuului si parochulu Costeiuului.

\*) Tota in obiectulu acest'a amu primitu o corespondentiã si dela M. On. Nicolau Nestoru Archivariu episcopescu in Lugosiu.

### Adunarea materialului de limbă.

„Căndu Alighieri (Dante) a scrisu poem'a cu cuvinte strălucite, luate din toate dialectele Italiei și căndu în cartea s'a „despre graiul vulgaru“ a condamnătu pre ace'a, cari scriu unu singuru dialectu, atunci — vomu dice — a fundatu du limb'a italiana și a invetiătu pre urma și legea secura pentru ordinărea, conservărea și acutiărea ei“.

Acestu principiu alu renumitulu filologu italianu Biondelli lu-insemnase neuitatulu Barnuti<sup>1)</sup>, că se sîerbăscă că firu de îndreptare pentru „celu mai eruditul român“ de dincoace de Carpați, care si-a consumătu viața în studiulu limbii materne. Literatorii italieni au urmatu strinsu acestei legi practisate de „celu mai înaltu poetu“ și primu măiestru de limbă. Au scrisu dicei de vocabularie a diverselor dialecte provinciale<sup>2)</sup> cu scopu. că se faciliteze studiulu limbii pre bas'a graiului viu. — Că si-au ajunsu scopulu, dovăda limb'a loră de cultura clasică. —

La noi mai toti gramaticii de valoare si-au fundatu sistemele pre limb'a latina și în parte și pre cea italiana și franceză. T. Cipariu înse, filologu în tota puterea cuvîntulu și „celu mai adîncu cunoscutoriul alu limbii“, a creatu o sistemă nouă basată pre natur'a limbii latine, și a celorlu români, dar' mai alesu pre *monumentele de limbă din seclii XVI—XVIII*, și pre *graiulu viu*, ținîndu sama si de dialectulu confrăților de dincolo de Emu.

Asiă s'a creatu cea mai ratiunată gramatică românească, ce posedemu până acumu, cu principiile ei de vorbire și scriere. Asiă s'a stîmperatu etimologismulu celu rigorosu, prin fonetismu și ne place a crede, că suntemu pre calea cea adevărată, batută de frații italieni.

Ce e dreptu, n'avemu încă nici unu vocabulariu macedo-româneșcu<sup>3)</sup>; é' dincoace de Dunăre în diversele ținuturi și provincii mai este foarte multu materialu de limbă, cuvinte și fraze foarte interesante din respectu lexicalu și morfologicu, și cari nu suntu cuprinse în nici unu dictionariu ori glosariu. Dar' posesiile populare ale Domnulu Vasiliu Alexandri, scriptele eminentulu folcloristu S. Fl. Marianu, colecțiunile Domniloru Jarnik-Bârșeanu, Teodorescu, Pompiliu, Marienescu, Joanu Popu Reteganulu ș. a. și mai pre susu de toate „Cestionariulu“ și „Magnum Etymologicum“ destinsulu filologu Hasdeu dovedescu, că literatii noștri, în frunte cu celu mai înaltu Areopagu literariu și științificu Academi'a româna, au întorsu atentiune serioasă asupr'a pretiosulu tesauru din poporu. Suntemu în credința, că toti carturarii români, cari stau în nemîdilocita atingere cu poporul, ar' avé detorința se concurga din respoteri la salvărea acelu tesauru și asiă la avuțrea limbii. Nu ne vomu subtrage dela această detorința nici noi, vomu publică în cele următoare cuvinte și fraze luate de a dreptulu din gur'a poporulu, din literatur'a populară încă ne-scrisă și

<sup>1)</sup> Archivu p. 119, 8.

<sup>2)</sup> Mórtea ne a rapitu pre binemeritatulu Dr. Obednariu, care avé de cugetu se edêc unulu. Cine vá încorporă idea lui?!

<sup>3)</sup> Vêdi unu catalogu alu acelor'a în Archivu pag. 179—180 comunicatu de Barnuti.

sperăm, că frații preoti și zelosi invetiatori din comunei rurale ne voru tramite pretioșe comunicăte de acestu feliu.

Pentru studiulu istoricu alu limbii vomu dá și estrase de cuvinte din manuscriptele vechi, încă ne-edite.

### Al. Viciu.

### Ordinătii ministeriali pentru școlile medii.

Credem, că va fi oportunu si de interesu a publică si în foia noastră ordinătii pentru școlile medii, emanate din partea înaltulu Ministeriu de cultu și înștiințarea publică în decursulu erei constitutionali; pentru ace'a ne vomu încercă a face celu puțin estrasă dupa foia reuniunei profesorilor dela școlile medii.

#### I Ordinătii din anulu 1867.

1. Nr. 15,501. În obiectulu reuniunilor profesoresci dela școlile medii.
2. Nr. 12,035. Testimoniile școlastice nu se potu retiené pentru detorii.

#### II Ordinătii din anulu 1868.

1. Nr. 48. În obiectulu agendelor școlastice semestrali.
2. Nr. 5562. În obiectulu schimbării școlilor preste anu.
3. Nr. 8517. Cum trebuie conduse estrasele, ce controleza portarea și progresulu studentilor dela școlile medii.
4. Nr. 11,041. Recerintiile și modalitatea sustinerii pentru profesur'a extraordinară.
5. Nr. 10, 151. În obiectulu taxelor solvite pentru examenele private.
6. Nr. 12,189. Despre competența de timbru ce e de a se pune pre testimoniile școlastice cu finea anulu școlasticu.

7. Nr. 14,464. Plănu de invetiamentu statoritu pentru gimnaziile catolice.

8. Nr. 14,445. Se opresce trecerea la cursulu juridicu, înainte de terminărea studiilor gimnaziali.

9. Nr. 17,076. Valoarea testimoniilor dela școlile publice.

10. Nr. 19,364. Cum trebuie purcesu în edărea duplicatelor.

11. Nr. 21,131. În obiectulu propunerii religiunii la studentii catolici, cari ambla în școle necatolice.

#### III Ordinătii din anulu 1869.

1. Nr. 6444. Despre inventariile, ce ocuro la institutule de invetiamentu.

#### IV Ordinătii din anulu 1870

În acestea nu se afla dispușetiiu privitorie la cauzele școlilor.

#### V Ordinătii din anulu 1871.

1. Nr. 26,916. Cum are se se organizeze afacerea religiunii israelite.

#### VI Ordinătii din anulu 1872.

1. Nr. 5351. Regulamentulu preparandiei profesoralii de statu infientiate prelungă facultatea filosofică dela universitate științifică mag. reg. din Pest'a, pre sem'a candidatilor de profesoru pentru școlile medii.

#### VII Ordinătii din anulu 1873.

1. Sept. 20 Nr. 30,811. Impreunărea preparandielor profesoralii gimnaziali și reali pre anulu de tranșiune 187<sup>3/4</sup>.

2. 2 Novembre Nr. 39,479. În obiectulu curățeniei, aerisării și arăngării institutulu de invetiamentu.



## VIII Ordinatiuni din anul 1874

1. 29 Martiu Nr. 6072. In obiectulu rigoroselor filosofice.
2. 9 Aprile Nr. 9666. In obiectulu primirei ne-competente a stipendiilor.
3. 2 Iuliu Nr. 6672. Cătra directorii școlilor de statu, in obiectulu conferințelor profesorală.

## IX Ordinatiuni din anul 1875

1. 2 Aprile Nr. 559. Institutele de învățământu din patria nu potu primi ajutorulu dela state străine, dela domnitorii și guvernatorii aceloră.
2. 28 Aprile Nr. 9902. Cum suntu de a se acoperi speșele ce se facu cu tipărirea și edarea testimonioșloru dela finea anulu școlastică.
3. 22 Maiu Nr. 11,939. In obiectulu eroșrii didactului ce e de a se luă in gimnășiele și școlile reali de statu precum și in gimnășiele și școlile reali ajutate și sustenute din fondulu de instrucțiune regnicolaru.
4. 8 Iuniu Nr. 12,385. Cum se se organizeze instrucțiunea in școlile reali.
5. 21 Iuniu Nr. 12,383. Limb'a franceșă in școlile reali, dupa noulu regulamentu.
6. Nr. 12,144. Statutu pentru senatulu instrucțiunei publice magiare.
7. Nr. 13,062. Dispusetiuni de transitiune: cum au se-si incepa activitatea comisiunile de censurare fundamentala și de statu.
8. Nr. 25,207. Școlile reali se punu sub directiunile supreme districtuali.
9. Nr. 12,151. Fericle celea mari școlastice se strapunu pre lunile Iuliu și Augustu.
10. Nr. 26,077. In obiectulu censurarei profesoriloru dela școlile medie.

## X. Ordinatiuni din anul 1876.

1. 21 Augustu Nr. 18,748. In obiectulu eliberarei dela didactru.
2. 14. Septembre Nr. 18,401. Diferinția notelor pentru progresu in gimnășiele confesională.
3. 28 Septembre Nr. 21,056. Ce procedura trebe luatu facia de primirea in gimnășiu a școlariloru veniti dela școlile civile.

## XI Ordinatiuni din anul 1877.

1. Nr. 28,769. In institutele de statu studentii israeliti suntu de a se eliberă dela cercetarea prelectiuniloru in dile anumite.
2. Nr. 12,766. Cum trebe tractatu cu studentii dela școlile medie, cari au obtienutu calculu nesuficientu din 2 seau mai multe obiecte.
3. Nr. 18,379. In privinția suplicelor pentru contragerea claselor la gimnășie.
4. Nr. 24, 591. Regulamentu in privinția supliințrei profesoriloru dela școlile medie.

## XII Ordinatiuni din anul 1878.

1. 13 Febr. Nr. 2752. Despre conferințele metodice, ce au se se țienă in școlile medie.
2. 22 Febr. Nr. 18,748. Despre modificarea scutirei de didactru in școlile medie.
3. 4 Martiu Nr. 1798. Ordinea de examinare esmisa cu privire la procedur'a comisiunei esaminatorie organizata pentru censurarea profesoriloru și învățatoriloru de desemnu.

4. 25 Aprile. Nr. 4749. Profesorii, cari si-tragu leafa din fondulu de instrucțiune dupa denumirea loru in tempu de 3 ani suntu a se aplică că suplenti.

5. 1 Aug. Nr. 18,930. Schimbarea partiala a impartirei ôșloru și a planulu de învățământu gimnășialu introdusu prin ordinatiunea de dtu 1871 Nr. 20,855.

## XIII Ordinatiuni din anul 1879.

1. 7 Aprilu Nr. 7226. In privinția înșcienției juridicțiunei respective despre închiderea ôșri carui înștitutu confesionalu întemplata in urm'a unui morbu epidemicu.
2. 8 Maiu Nr. 6032. Indreptariu datu pentru comisari de specialitate esmisi la esamenele de maturitate in școlile reali.
3. 3 Iuliu Nr. 17,630. In obiectulu planulu de învățământu pentru gimnășie.
4. 6 Nov. Nr. 30,290. In obiectulu procedurii urmânde facia de întarirea definitivă a profesoriloru dela școlile medie in statiunile loru.

## XIV Ordinatiuni din anul 1880.

1. 5 Iuliu Nr. 16,179. Dispusetiunile transitorie facia de introducerea noulu planu de învățământu gimnășialu.
2. 14 Iuliu Nr. 17,396. Dispusetiuni transitorie cu respectu la arangiarea mai nouă a calificatiunei profesoriloru.
2. 31 Iuliu Nr. 18,137. Ce procedură se se urmeze intru *censurarea manualorulu* dela gimnășie și școlile reali \*):

(Va urmă).

A. Uilacanu.

## Sciri școlastice.

Esclenția S'ă Preasântitulu Archiepiscopu și Metropolitu **Dr. Ioanu Vancea de Butăș** a precumu in alti ani asia și in anulu școlasticu curente a visitatu tôte institutele de învățământu din locu: Seminariulu clericalu, gimnășiu, preparandi'a, școlile normali și școlă de fetiție. — asistându la propunerile profesoriloru și respunsurile eleviloru. Esclenția S'ă și cu acășta ocașiune a recomandat eleviloru portarea bună, diliginția, ascultarea și iubirea facia de profesori, cari dupa pusețiunea loru traiescu mai multu pentru școlari, decâtu pentru sine. Cătu de multu se interesăza Esclenția S'ă de instrucțiune și de tenerime se vede între altele și de acolo, că provocă cu numele pre școlari, chiar și in clasele inferiôșre. Atari visitatiuni totu deaun'a si-au urmarile loru celea bune și salutarie.

(Denumiri). Preaveneratulu Consistoriu Metropolitănu in ședinția sa din 15 Nov. a. c. a denumitu de Directoru alu institutulu preparandiălu, școliloru normali și a celei de fetiție din locu pre M. On. *Georgiu Munteanu* profesorulu preparandiălu și asesoru consistorialu; — er' M. On. *Arseniu P. Bunea*, preotu archidieceșanu gr. cat. și fostu directoru la școl'a centrală granitieresca din Vaidarece, e denumitu că secretariu alu comitetulu administrativu de fondulu școlasticu alu fostiloru granitieri din regimentulu romanu I și că directoru supremu alu școliloru granitieresci cu locuinția in Sibiu. (Li-uramu succesu bunu! *Red.*)

\*) Afora de aceste ordinatiuni asia numite generali se afla inca multe ordinatiuni speciali pre anii amentici, cari suntu a se vedē in opulu: »A magyarországi középiskolák szervezete és eljárása« de Dr. Klámárik János.